

չափ հեռաւորութեամբ, որ երկու մանրերկրորդէ աւելի պզտիկ անկիւն կը ձեւացնեն:

Նոյնպէս թէ որ մարմնոյ մը երազութիւնը այնչափ քիչ ըլլայ, որ մէկ ժամու մէջ ըրած աղեղը 20 աստիճանի անկեամբ երեւնայ, ան մարմնոյն շարժմունքը անըմբռնելի կ'ըլլայ: Նոյնպէս անըմբռնելի կ'ըլլայ խիստ երազ շարժմունքն ալ, միայն թէ բաւական հեռաւորութիւն ունենայ. վասն զի որչափ աւելի հեռու ըլլայ՝ այնչափ աւելի պզտիկ անկեամբ կ'երեւայ շարժմունքը: Եւ պատճառաւ է որ թէպէտ և երկնային մարմինք սաստիկ երազութիւն ունին, բայց շարժմունքնին մեզի չերեւար: Ուստի իրական երազութիւնը կ'իմացուի իւրաքանչիւր աստիճանին միջոցէն. և աստիճաններուն միջոցը առարկային հեռաւորութենէն, ու ճամբուն խոտորնակութենէն կը կախուի:

Եւ մտածութիւնը մեզի կը սորվեցընէ թէ իրաւ աչքը մէկ հարկաւոր ըզգայարանք մ'է, բայց չենք կրնար միշտ մեր տեսութեանը վստահիլ. մեր տեսութեամբը միշտ առարկայից մեծութեանը ու հեռաւորութեանը վրայ կը խաբուինք. և մեր զգայարանքներովը շատ մոլորութեանց մէջ կ'ինկնայինք, թէ որ փորձառութիւնը մեզի չօգնէր: Ուստի մեր զգայարանքներուն և փորձառութեանը օգնութեամբն է որ կենաց հասարակ պիտոյիցը համար արտաքին առարկայից վրայ բաւական տեղեկութիւն կ'ունենանք:

Եւ թէ փորձառութիւնը հարկաւոր է մեզի որ մեր տեսութեան մոլորութիւնները ուղղենք, աս դիպուածովս յայտնի կ'երեւնայ: Պատանի մը իր տըղայութեանը ատեն կուրացեր էր, ու տասնըչորս տարուան որ եղաւ, աչքին վրայի քօղը, որ լուսն կ'ըսուի, վերուցին վիրաբոյժք, և տղուն աչքը սկսաւ տեսնալ: Որովհետեւ առարկայից ոչ հեռաւորութեանը և ոչ մեծութեանը զաղափար ունէր, առջի բերանը կը կարծէր թէ ամէն տեսած առարկաները աչքին կը դպչին: Եւ շատ անգամ փոր-

ձելէն ետեւ իմացաւ թէ առարկաները աչքին չեն դպչիր, և շատ անգամ մէկ առարկայէն մինչև մէկալ առարկան երթալով իմացաւ առարկայից համեմատական չափը, դիրքը ու հեռաւորութիւնը: Եւ տղան որ կարծէր թէ առարկաները աչքին կը դպչին՝ իրաւունք մը ունէր, որովհետեւ իրաւցընէ մինչև առարկայից պատկերը մեր աչքին չի դպչի մենք առարկայք չենք կրնար տեսնալ:

(ՄԵՇԵՅՆ ՌԻՐԻՇ ԵՆԳԵՄ)

ՄԱՆՐ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՍՔ

ԱԳՈՒՅԻՒ տեսած սերմը չի կանաչիլ:
Ամառուայ փուշը՝ ձմեռուայ նուշը:
Ամէն թուրքանող աղայ չի դառնալ:
Ամէն մարդ իր թանին թթու չի ասիլ:
Ամէն օր տատը (մը մայր) գաթայ չի ուտիլ:
Բանը ո՞վ անի, ես ու գու. հացն ո՞վ ուտի, ես ու գու:
Գէշ կաննի, գերան կը կոտրի:
Ընչանք հաստը բարակի, բարակի հոգին գուս կը գայ:
Լաւ հաւը իր ճուտերի վրայ ման կը գայ:
Խօսքը մեծին, ջուր պղտկին:
Խօսքը մերը, տունը մերը:
Ծերանաս, ծերի զաարը կ'իմանաս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻՔ

Հին օրէնէն հայած ես է:

ՄՕՏԵՐՍ Յոպպէ կամ Եաֆա քաղաքին նաւահանգստին հիւսիսային դին փորելու ատեն ծովուն տակը մեծ նաւու մը կմախք գտնուեցաւ՝ որ խիստ հին ատենուան բան կ'երևայ, ու ինչպէս որ կը կարծուի հաւանականաբար այս նաւը Հրէից թագաւորութեան ժամանակներէն մնացած պիտի ըլլայ, որ ան ատեն Յոպպէ խիստ ծաղկած էր, ու նաւահանգիստը շատ բանուկ: Թէ որ տեղացւոց աւանդութեանը հաւատանք՝ այս նաւահանգիստը Նոյ նահապետին ժամանակէն ի վեր մնացած է եղեր: Գարձեալ այս նաւահանգստէն էր որ Յովնան մարգարէն նաւ հեծած կ'ուզէր Կիլիկիոյ Թարշիշ կամ Տարսոն քաղաքը փախչիլ, Քրիստոսէ 800 տարի առաջ: Ըստ Հեթանոսական առասպելաց Պերսէոսի ու Անգրոմաքեայ դիպուածն ալ հոս հանգիւյած է Քրիստոսէ 1430 տարի առաջ: Բայց այս աւանդութիւնները ինչ որ ալ ըլլան՝ Յոպպէի նաւահանգստին հեռութիւնը բաւականապէս կրնայ

ցուցնել այս նոր գտնուած զարմանալի հնութիւնն ալ, որուն նմանը ինչուան հիմայ չէ եղած, և որ հնախօսաց առջին անգին գանձմը կրնայ սեւտուիլ. ինչու որ ալ տակէց վերջը որոշ կերպով կրնան խմանալ թէ հիները ինչ կերպով նաւը կը շինէին :

Այս փոռաւոր հնութիւնը Օսմանեան պետութեան թոյլտուութեամբը Լնդոնի ալիսի տարուի 1 ընտանի թագաւորական թանգարանին նոր զարդ մը աւելցնելու :

ՏԵՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՖ

Հասկիւն յախուի երկու ասիւն Բարձրագոյն հարգ :

Երբ կ'ազգես որ հաւկիթը երկար տառն թարմ մնայ, մոխիրը մազէ անցուր և մէկ տակաւի մը մէջ, կամ ասփորի և կամ ուրիշ ամանի մը մէջ հաւկիթները նոյն մոխրոյն մէջ թաղէ. և նորէ նոր ածած հաւկիթները հետ զհետէ շարէ նոյն ամանին մէջ, անանկ որ նոր գրած հաւկիթներն ալ միշտ մոխրով ծածկուին : Երբ հաւկիթ ածելու ժամանակը կ'անցնի, նոյն հաւկիթները ուրիշ ամանի մը մէջ փոխադրէ նոյնպէս մոխրով ծածկելով, վերջի ածածները ամանին տակը շարէ այնպէս կարգաւ որ հին ածածները ամանին երեսը գան որ զանոնք նախ գործածես :

Հասկիւն յախուի երկու ասիւն Բարձրագոյն հարգ :

ԹԱՐԾ հաւկիթները ձէլով օժէ, անանկ որ հաւկիթներուն երեսները բոլորովին ձէլով օժէ, ու այնպէս կանգուն կեցնելով կողով մը մէջ գիշէ : Զէլը հաւկիթին կեղևին ծակալէքը գոցելով հաւկիթին մէջի մասունքը չեն այլայլիր, և ասանկով հաւկիթները խիստ երկար տառն թարմ կը մնան :

Հասկիւն իւր զարդիւն Բարձրագոյն հարգ :

ՊԵՏԳ Է ունենալ պզտի ամաններ, անանկ որ տմէն մէկը մէջը առնէ քառասուն կամ վաթսուս հաւկիթ. և չի մարած կրոյն վրայ քիչ քիչ ջուր լեցնելով կը մարես. որուն չափն է մէկ օխտ կրոյն տասը օխտ ջուր. և աղէկ մը խառնելէն վերջը քանի մը ժամ կը թողուս որ կիրը տակն իջնայ, ու երեսի ջուրը կ'առնես ետքը ամանին մէջ թարմ հաւկիթները շարէ ու վրան այս ջուրէն լեցուր և մնացած ջուրը պահէ որ պէտք եղած տառն գործածես. և հետագէտէ ուրջափ որ նոր ածած հաւկիթ մէջը կը գնես, աս ջրէն ալ վրան լեցուր, անանկ որ երկու իրեք մաս հաւկիթները ջրոյն մէջ ծածկուած պիտի մնան. և այս ամանները մէկ զով տեղ մը շարէ բերանին դոյ, որ գրոյ օղը շատ մէջը չանցնի : Ասանկով առջի տարուան հաւկիթը ինչուան երկրորդ տարին թարմ կը մնայ :

Ա Ռ Ա Վ

Ամբաստան տէր :

ԱՄԵՌՈՒՄԸ տաք օրերուն էր
Գետինը չոր ցամքած կերէր .
Յանկարծ իրեք ամսիկ ելան
Երկրիս վերայ տարածուեցան .
Զարկաւ արևը հեռուէն,
Ոսկի ծագեց ամպոց միջէն .
Տեսաւ երկիրս ու կը կանչէր
Որ ծարաւուն գեղ մը գըմներ :

Լքեց արևն ու գըլծացաւ
Եւ ամպերուն դարձած ըսաւ .
,, Լհա ձեզի կը բերեմ հիւթ
,, Որ անձրեկէ գետիններուդ ,, :

Հովին թեով ամպերն ելան
Ու առ զիս ան զին քաշուեցան .
Բայց մէկն անհոգ երկրիս հողուն
Ելաւ պատեց վերեւ ծովուն,
Ու հոն թափեց ջուրը ծոցէն
Զըրկեց զերկիրն ըմպելիքէն :

Մէկալն ուռած արկաւած կերթար,
Որոտունքէն աշխարհք գողար,
Կայծակներով փայլակներով
Լնձրեկ տեղ լեցուց ձայնով .
Փռա՛ տեղ մըշակն ու այգեպան
Կը սպասէին որ ջուր տեսնան .
Ինչուան որ հով մ'եկաւ սաստիկ
Պառուեց ցըրուեց զամպն ագահիկ :

Իսկ երրորդ ամպն գըլծասիրտ
Ինչ որ ունէր թափեց յերկիր .
Դաշտ ու պարտեզ ոռոգուեցան,
Հովիւ, մըշակն ու այգեպան
Օրհնեցին զինքը մէկ բերան :

Արեւ ալ նոր հիւթեր ծովէն
Հանեց բերաւ տըւաւ իրեն,
Հաւատարիմ ամպն ալ նոյնպէս
Գնաց ոռոգեց հազար պարտեզ .
Դաշտն ու հովիտ արան ու այգին
Զըւորթացան նոր կեանք առին :

Դարձաւ արևն ալ այն տառն
Ու հաճութեամբ ըսաւ իրեն .
,, Դու ես միայն բարեկամ իմ
,, Ու պաշտօնեայ հաւատարիմ,
,, Որ քեզ յանձնած շնորհքս դիտցար
,, Սփռել երկրիս առատաբար .
,, Լսիկ ետեւ ես ալ ըզբեզ
,, Փառաւորել տամ ինձի պէս ,, :

Այս ըսելով անանկ փայլուն
Լոյս մը ծագեց աղնիւ ամպուն,
Որ արևուն գէմ նոր արև
Կը շողողար երկնից վերեւ :

Գոհ կ'ընէ զմարդ սիրտ գըլծառատ,
Եւ ոչ չըռայլն կամ ժըլատ :

ՓԷՌԷԿՈՅ